

Смоляр С.В. Реалізація ідей Тоні Бьюзена у роботі вчителя початкових класів. *Наука сьогодні: від досліджень до стратегічних рішень*: матеріали II Міжнародної студентської наукової конференції, м. Умань, 24 вересня, 2021 рік / Молодіжна наукова ліга. Вінниця: Європейська наукова платформа, 2021. С.111–114.

## РЕАЛІЗАЦІЯ ІДЕЙ ТОНІ БЬЮЗЕНА У РОБОТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Смоляр Світлана Вікторівна,  
магістрантка ННІ педагогіки ЖДУ імені Івана Франка.

Науковий керівник: Павленко В.В. кан. пед. наук, доцент кафедри  
професійно-педагогічної, спеціальної освіти,  
андрагогіки та управління ЖДУ імені Івана Франка.

Житомир, Україна

Швидкі зміни навчального процесу спричиняють радикальні зміни та освоєння нових вмінь, спрямування методів на пізнавальне та творче навчання, розвиток індивідуальних навичок, самостійності у прийнятті рішень, швидкість вивчення важливих даних, уважність, пам'ять.

Інтелектуальні карти – одна з успішних навчальних стратегій, запропонована Тоні Б'юзеном. Карти пам'яті створені для запам'ятовування величезної кількості матеріалу, а також для розуміння та для економії часу під час створення нотаток. Метод був розроблений у 70-тих роках ХХ століття, проте свою популярність та новизну не втрачає і зараз.

Питання впровадження технології інтелект-карт в освітньому процесі досліджували у своїх працях: Б. Санто, В. Хартман, Т. Б'юзен, Й. Шумпетер, Б. Твісст.

**Мета статті** – ознайомлення з методом запам'ятовування, видами інтелект-карт, а також з можливостями їх застосування у професійній діяльності вчителя початкових класів.

Тоні Б'юзен народився в 1942 році в Лондоні. У 1953 році у віці 11 років сім'я Б'юзенів переїхала до Канади. Матір працювала стенографісткою в суді, а батько – інженером-електриком. У віці 22 років Т. Б'юзен завершив своє навчання в університеті Британської Колумбії, отримавши подвійний диплом з відзнакою з психології, англійської філології, математики. Диплом магістра здобув в університеті Саймона Фрезера, який закінчив в 1966 році [1].

Перші думки щодо розвитку інтелектуальних можливостей виникли в Т. Б'юзена, коли він був студентом і в нього виникли проблеми із засвоєнням великого об'єму навчального матеріалу. Крім того, справа полягала в тому, що зусилля, зроблені під час підготовки, не сприяли успішності.

Т. Б'юзен вважав, що чим більше він робив нотаток і завчав, тим гіршими були його результати. Т. Б'юзен ділиться своїми спогадами: *«У свій час на другому курсі університету я якось зайшов у бібліотеку і запитав чи немає книг по теорії мозку та його практичних можливостях. Бібліотекар не роздумуючи направила мене в відділ медичної літератури. Коли я пояснив, що не збираюсь робити операцій головного мозку, а тільки лише правильно його використовувати, мені ввічливо відповіли що таких книг, певно, взагалі немає»* [2, с. 11].

Таким чином, власні пошуки призвели до появи нових креативних методів. Для початку Т. Б'юзен дійшов висновку, що ключ до справжньої перемоги потрібно шукати в відповіді на питання на скільки раціонально використовуються розумові здібності та інтелект. Б'юзен намагався знайти відповіді в літературі. Поставленні запитання: які є прийоми ефективного запам'ятовування? Як знайти шлях до творчого мислення? Як удосконалити навчання? Як оволодіти технікою швидкого читання? Яка природа мислення? – привели Тоні Б'юзена до ґрунтовного вивчення психології, нейрофізіології, нейролінгвістики, мнемотехніки та кібернетики.

У результаті Т. Б'юзен дійшов висновку: щоб реалізувати хорошу роботу мозку необхідно дозволити його потенційним можливостям працювати разом, а не розглядати їх як окремі частини. Наприклад, один з прийомів мнемотехніки:

роблячи нотатки, використовуючи хоча б ще два кольори для виділення інформації. Таким чином до роботи включаються одночасно дві кори головного мозку: текст конспекту і мова – ліва півкуля і різні кольори, за які відповідає сприйняття, що є функцією правої півкулі.

У 1970 році Т. Б'юзен починає писати про свій метод, народжується думка про створення аранжування книги «Енциклопедія людського мозку та його можливості». У своїй викладацькій та письменницькій діяльності Тоні Б'юзен дослідив широкий спектр переваг і можливостей, які надає використання інтелект-картами. Він скомбінував практичний метод з теорією людського мозку, а також сформулював ряд правил для коректного створення карт. З розвитком комп'ютерних інновацій електронні версії карт почали поширюватись, які мають назву Xmind. Такі платформи як: XMind, MindJet Mindmanager, iMindMap, Mindmeister, Mind Node, FreeMind. допомагають створити картки.

На думку Тоні Б'юзена, вчитель перш за все повинен формувати ментальну грамотність, здатність запам'ятовувати. Основні знання повинні бути стабільними, на передумові яких були побудовані нові, сучасні.

Інтелект-карти, в наш час, використовуються в освітній галузі, як допоміжний метод. Вони є ефективним інструментом структуризації та аналізу інформації. Існує кілька переваг щодо використання цього методу. Візуалізація пояснюється на успіх. Наочність карт допомагає побачити ідею та її компоненти, додаткові позначення відразу дадуть розуміння, що означає інформація в карті. Усі думки викладенні таким чином на аркуші, сприяють створенню шляхів розв'язання завдань. Вчитель може використовувати карти навіть під час побудови уроку.

Поширюючись на певну організаційну роботу та планування, метод безпосередньо застосовується під час навчання. Для початку вчитель має виокремити тематичні розділи (загалом це можуть бути саме ті, що відповідають підручнику). У кожному розділі необхідно підкреслити головну тему та мету, що складають інформаційний блок. Запам'ятовування є найбільш

успішним, коли вчитель разом із розкриттям змісту інформаційного блоку пояснює, чому інформація записана саме так, що дає певний шифрований запис. Учні повинні зрозуміти, що механічне запам'ятовування конспекту повністю не забезпечує фундаментальність та якості знань, тому, що робота з підручником також є життєво важливою та необхідною.

Є такі види інтелект-карт, поділ яких залежить від того, як вчитель доносить інформацію (необхідно намагатися рухатися від детального до символічного):

1. **Деталізована карта** – навчальний матеріал максимально заповнений різними доповненнями тощо.

2. **Схематична карта** – подається в узагальненому вигляді головних ідей, є спрощеним варіантом;

3. **Символічна карта** – оперує графічним зображенням інформації (символ, малюнок) протилежних понять.

Звичайно, найкраще застосовувати всі види карт, починаючи від деталізації і поступово до символічності.

Ментальні-картки допомагають у навчанні учнів початкових класів. На уроках завдяки методу учні проявляють активність, прискорюється процес засвоєння нового навчального матеріалу, підвищується та полегшується запам'ятовування.

Метод є альтернативою для проведення різних видів та форм контролю: опитування, перевірка домашнього завдання, самостійні роботи, особистісний контроль тощо. У цьому випадку, отримані оцінки школяра, записується до аркуша як результат здобутих знань та містять шифрування.. Малюючи ментальну карту із учнями, вчитель має змогу перевірити, як учні орієнтуються в темі, який їхній рівень сформованості вмінь та навичок [3].

Таким чином, різноманіття сфер застосування карт змінює й уявлення про складові навчального процесу.

У будь-якому випадку це зручний спосіб запису інформації, завдяки якому виділяється головне і випускається з уваги зайве. Карти-асоціацій розвивають

критичне мислення та задають вектор на одержання позитивних результатів. Учні концентрують увагу на важливих речах, необмеженість дає вільний простір для висловлення, і тому, в результаті виникає позитивне відношення до навчання [4].

Отже, інтелект-карти є креативним методом, який слід використовувати у школі. Успішність ментальних карт на уроці пояснюється наочністю. Візуалізація має значення для того, щоб побачити думку та її компоненти, полегшує розуміння записаної інформації. Крім того, метод включає широкий спектр можливостей, а саме:

- планування уроку;
- мозковий штурм;
- огляд презентацій;
- проведення різноманітних видів та форм контролю;
- мотивування учнів до навчальної діяльності.

#### Список використаних джерел

1. Mike Clayton. Tony Buzan : Mind mapping. Management Pocketbooks. – [Електронний ресурс] / Mike Clayton. – Режим доступу: <https://www.pocketbook.co.uk/blog/2016/09/27/tony-buzan-mind-mapping/>

2. Тони Б'юзен. Супер мышление / пер. с англ. Самсонов А.Е. Минск: Попурри, 2003. 304 с.

3. Інтелект-карти – реальний крок у сучасній освіті. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://shkola.ostriv.in.ua/publication/code-64C00512193D9>

4. Mindmap effektive Lernen Methode. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.edrawsoft.com/de/mindmap-examples-for-students.php>

5. Павленко В. Проблема розвитку креативності у творчій спадщині Тоні Бьюзена. Pedagogical and psychological sciences: regularities and development trends: Collective monograph. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2020. p. 222–238.